

ცვლილება, რომელიც საჭიროა აქა-
ურ განსაკუთრებულ ვითარებასა და
გარემოების დამო. ზედამხედველ
კომიტეტს დრო არა ჰქონდა ამ
დღის მოხსენების განხილვისათვის
და ამიტომ თ. ალ. ზურაბის ძე ჩო-
ლოყაშვილმა, წევრმა იმ კომიტეტი-
თა, კომიტეტისადგენ დასკვნისამებრ,
სახევა კრებას, რომ ნება მოგვეცით,
ჩვენ განვიხილოთ და თუ არცა აღ-
მორჩნდა დადამტკიცოთ კიდევო. ზო-
გიერთნი ორატორნი კრების ამის
წინააღმდეგინ შეიქმნენ. ზოგმა-კი
სხვათა შორის მკურნალმა გ. გაბა-
შვილმა გამოაცხადა, რომ კომიტეტ-
მა განსჯოს, და თუ შეიწყნარა,
შემოიღოს დროებით ერთის წლის
ვადითაო, ხოლო სამკურნალო კრება-
ზედ კვლავ ჩვენ განვიხილოთ მაგ
საგანს უფრო დაწვრილებითაო.

თ. ნ. კ. ორჯალანმა დაწვრილებით
და დასაბუთებით აუხსნა კრებას, რა
სასიათისა პრაქტიკი მართებლობისა
და გამოსატყვის აზრი, რომ მაგის
დამტკიცების ნება მისცეს კრებამ
ზედამხედველს კომიტეტსაო.

დ. ა. მუსხელია. საჭიროა კრე-
ბამ განვიხილოს უფროდ ვე პრაქტი-
კი. წესი დაფასების დიდ-მწარმე-
ლოვანი საგანი ბანკის მოქმედება-
შია.

მკურნალმა გ. გაბაშვილმა ურჩია
კრებას, მივანდოთ მაგ პრაქტიკის გან-
ხილვა ზედამხედველ კომიტეტს და
მიუკეთ ნება, თუ საჭირო დაინახა,
შემოიღოს დროებით, ერთის წლის
ვადი და მეორის წარმოუღიროს
კრებას დასამტკიცებლად.

თ. ა. გ. ჭავჭავაძე. 1884 წლამდე
არ იყო რიგინად შემუშავებული
წესები დაფასებისა. 1881, 82 წწ.
რუსეთის საადგილ-მამული ბანკებს
დღე-ძალი მამულენი დარჩათ. მიზე-
ზად იმ გარემოებისა ის იყო ცნობი-
ლი, რომ წესი დაფასებისა არ ვარ-
გოდა, არ იყო რიგინად. ამიტომ 1884
წელს შეიკრიბნენ წარმომადგენელი
ბანკების პეტერბურგში და განიხი-
ლეს ეს საგანი დიდის დაწვრილებით.
ამ განხილვის შედეგად ის მოჰყვა, რომ
სასურველად დაინახეს ერთნაირი,
ერთთვიანი წესები შემოიღოთ, ანუ
უკეთ ესაუბრა, საფუძველნი დაფასე-
ბისა საყოველთაო, საერთო ერთი-
ლიყო ყველა ბანკებისათვის. მოთა-
ლია, თითოეულს ბანკის წევრთა კრე-
ბას უფლება აქვს წესდებით თავისით
შეიშუშოს ეს წესები, მაგრამ ვერც
ერთი ბანკი, ჩემის აზრით, უფრა-
დობლად ვერ დასტოვებს იმას, რაც
იმ შემომავა ყველა ბანკების წარ-
მომადგენელთა კრებამ და რაც მი-
ნისტრისაგად იქნება დამტკიცებულ.
აი რა საერთო წესები შეიმუშავა იქ
კრებამ: ჯერ ქალაქის მამულების შე-
სახება ესაუბრა. წინდა შემოსავალი
ესაუბრა 10 მანათი. ეს რაოდენობა
უნდა 10-ჯერ გამრავლდეს. შესდგე-
მა 100 მან. აქედამ 60 ანუ 60%
შეიძლება მისცეს ბანკს სესხად. სა-
კრედიტო საზოგადოებას-კი ნება აქვს
გასცეს 75%. ეს გარემოება საზარა-
ლოდ იქნება დანახული საადგილ-მა-
მული ბანკებისათვის და მინისტრის
მოინდობა იმ მხრით გათანასწორობა
ბანკებისა და საკრედიტო საზოგადოე-
ბათა. ამ აზრით, მინისტრმა ნება
დართო ბანკებს წინდა შემოსავალი
გამარავლის 12 1/2-ჯერ და რაც შე-
სდგება იმის 60% მისცეს მამულის
პატრონი. წინდა აღდგინოს მიცემა მწე-
ლი იყო, რადან კრედიტი ძვირად

უჯდებოდა კაცს და იმით ბევრის
მიცემა არ შეგვეძლო სესხად. ესლა-
კი, რაც 8% მაგიერ ბანკმა დას-
ხალს სარგებელი 7%-ზე, შესაძლოა
წინდა შემოსავალი გაემარავლოთ
12 1/2-ჯერ და 60% გაეცეთ სესხ-
ად.

ახლა სოფლის მამულების შესახებ
და ვსაუბრო. სოფლის მამულებზე 3 1/2
დაფასებისა უნდა გაიცეს სესხად; და-
ფასების წესიც შეცვლილ იქნა. წინ-
და შემოსავალი უნდა გამრავლებულ
იქნას 16 1/2-ჯერ. ამ წესით ყოველ
100 მანათზე, 60 მან. მაგიერ, ბანკს
შეუძლიან 66 მან. მისცეს სესხად და
არა 50—60 მან., როგორც წინად
იყო.

აი ეს წესები, შემუშავებული პე-
ტერბურგში ბანკებისა და ფინანსთა
სამინისტროს წარმომადგენელთა თა-
ნადანსწრებით და დამტკიცებული მი-
ნისტრის მიერ, შემოღებულ იქნა
რუსეთში. ჩვენც ეს წესები გადმო-
ვიწერეთ, შევცვლოთ მხოლოდ იმ-
დენად, რამდენადაც ამას მოითხოვ-
და ჩემის ქვეყნის განსაკუთრებული
ვითარება და წარმომადგენელ დასა-
მტკიცებლად. თქვენ შეგიძლიანთ
თქვენი საკუთარი წესები შემოიღოთ.
ამის ნება გავთვ წესდებით. მაგრამ
სასურველია, რომ შეიწყნაროთ სა-
ყოველთაოდ მიღებული წესები, იმი-
ტომ რომ ფინანსთა მინისტრი მაშინ
უფრო მეტის ნდობით მოგვეტკიცა.
მართალია, იმას ამ საქმეში არ შეუ-
ძლიან თქვენი უფლებას თქვენ მიერვე
დაფასების წესების შემოღებას შეე-
ნოს, მაგრამ შეჩინებლი აქვს ერთი
ნისეთი უფლება, რომ ყოველთვის შე-
უძლიან შეფერხების და დაბარკო-
ვლის ბანკის მოქმედება მით, რომ არ
დავტროს ნება ვერცა მათ თითოეულ
სესხს გაცემისა. ჯერ მაშინ, როცა
იმის მოწინებულ ინსტრუქციით მო-
ქმედებს ბანკი, მინისტრს შეუძლიან
არ დაამტკიცოს სესხის გაცემა, მე-
ტად არის დაფასებული მამულია და
თუ ჩვენ არ მივიღეთ ეს ინსტრუ-
ქცია, უფრო საფრთხეელია, რომ
ამისთანავე სახუთით დაგებოქალის
მინისტრმა. დღევანდელ კრებას შე-
უძლიან, მთელი ინსტრუქცია-კი არ
განიხილოს, არამედ განსაჯოს მხო-
ლოდ ის ცვლილება, რაც ჩვენ თვით-
თან შემოვიღეთ საყოველთაო ინ-
სტრუქციის შესასწავლად და დამა-
ტკებლად.

კრებამ შეიწყნარა მკურნალ გ. გა-
ბაშვილის აზრი, რომ ზედამხედველ-
მა კომიტეტმა და მმართველობამ ერ-
თად განვიხილონ და, თუ სასარგე-
ლოდ დაინახონ შემოიღონ ეს წესე-
ბი დროებით, ერთის წლის ვადით,
ხოლო მეორის კვლავ წარმოუღირონ
კრებას განსახილველად და დასამტკი-
ცებლად.

ნაშუადღის 2 საათზედ კრება
შეწყვეტილ იქნა.

ხელ-შეკრულმა

„საურთიერთო დახმარების ამხა-
ნავაობისა“

§ 10. წევრს, რომელსაც ერგო
წილი, შეუძლიან თავისი უფლება
დაუთმოს სხვას, ჯერ არ დაეკავი-
ლებულს ამხანაგობის დახმარებით,
ხოლო თვითონ უკიდრს შეძლებს წი-
ლის ყრას.

§ 11. ამხანაგობის წევრს, რომ-
ელსაც აქვს საკუთარი მამული ანუ
სახლი, ნება ეძლევა მიიღოს ამხანა-

გობისაგან სესხად იმდენი, რამდენ-
საც გადასწყვეტს ყოველ წლივ სა-
ზოგადო კრება წლიურად 5% ით
ახალ სახლის ამაშენებლად, ანუ ძვე-
ლის შესაკეთებლად. მიუკეს მხოლოდ
იმ პირობით, რომ ეს ფული იხარ-
ჯებოდეს ამხანაგობის კანტარის უე-
ჭველის ზედამხედველის ქვეშ, სწო-
რად იმ საგნისათვის, რისთვისაც სეს-
ხისა აღებული. ამასთანვე კანტარა
აძლევეს ამ ფულს მრავლეს სესხად.
სამაგიეროდ ართმევეს მსესხებელ სა-
ზოგადო კრების წევრი დამტკიცებუ-
ლის ნიშნისამებრ ბარათს იმის შე-
სახებ, თუ რა პირობით უნდა გადუ-
ხადოს ამხანაგობას სესხად აღებული
ფული.

§ 12. კანტარა განაგებს ამხანა-
გობის ყველა შემოსავალ-გადასვლა-
მართავს მიწერ-მოწერის სხვადა-სხვა
დაწვრებულებათა და კერძო კაცებთან,
აწარმოებს დაფარვის და ყოველ წლის
გასულ უღვენს ამხანაგობას ანგა-
რისუ ყველა თავის მოქმედებისა. ან-
გარიში უნდა ჩართული იყოს ცნო-
ბანი ყოველ იმ საგნის შესახებ, რომ-
ლის გამოც საზოგადო კრება მოი-
თხოვეს ათვის ცნობას; კანტარავე
აწარმოებს ნუსხას გასაბათილებელ
კვანძებისა და სის ამხანაგობისა,
რომელშიაც უნდა იყოს აღი-
წნული დრო, როცა ამხანაგად ჩაწე-
რილა და როცა შეუფსია წილის ფუ-
ლი ანუ პაი.

§ 13. კანტარა იქნეს ნაღლის
ფულით ანუ ვალის დადამწერით სა-
ხლებს, ჰყიდულობს აგრეთვე ცარი-
ელს მიწებს ამხანაგობის იმ წევრთა
სახელობაზე, რომელთაც ხელდას წი-
ლი კენჭის ყრასი. თუ ამ უკანას-
კნელთ მსურთ, ამხანაგობა ან თავად
აშენებს სახლს ანუ აძლევს იჯარაში.

§ 14. იმის გადასწყვეტად, თუ
რაოდენი ფული უნდა დაიხარჯოს
ახალის სახლების ასაგებად, ანუ ძვე-
ლების შესაკეთებლად და გადასდებ-
ლად კანტარა მხედველობაში მი-
იღებს ამხანაგობის შემძლებსა და
მოხერხებას.

§ 15. დაბარკულს ფულს ამხანა-
გობის მამულის შექებისა და სახ-
ლის იგებისათვის კანტარა უკანვე
იღებს წლიურად 5%-ით, ამისათვის
ანთმევეს თავის წევრთ კანონიერს ვალ-
დადებულების ბარათს, რომლის ნი-
მუშს ამტკიცებს საზოგადო კრება.

§ 16. კანტარას შეაქვს ყველა
თავისი ფული და შემოსავალი სახელ-
დახელი ანგარიშად ერთ-ერთის, სა-
ხელმწიფო, საზოგადო, ანუ კერძო
საკრედიტო დაწესებულებაში და გა-
მაჰქვს უკანვე; საჭიროებისამებრ,
ბარათს, რომელიც ხელ-მოწერილი
უნდა იქნას გამგებლისა, ერთ-ერთის
წილ ამხანაგოთაგანისა და ხაზინადრის
მიერ.

§ 17. კანტარა უკრს უფლებს ამ-
ხანაგობის საქმეთა კანონიერს მხელე-
ლობას, მოუწოდებს საზოგადო კრე-
ბას გადასწყვეტდეს სხვადა-სხვა სა-
გნებისა; მხედველი ამას გარდა მო-
ვალდა იარის მთავრობისა და სასა-
მართლოს სხვადა-სხვა დაწესებულე-
ბაში ამხანაგობის საქმეთა გასარე-
ბლად, რისთვისაც ამხანაგობა აძლევს
კანონიერს რწმუნების ქაღალდს იმ
უფლებითურთ, რომ ეს რწმუნების
ქაღალდი, თუ მსურს, სხვის გადა-
სცეს.

§ 18. საზოგადო კრება ამხანაგო-
ბის წევრთა წელიწადში სამჯერ არის:
იანვარსა, მაისსა და ნოემბერს. სა-

განგებო კრება შესაძლოა მოწოდე-
ბულ იქნას ყოველს სხვა დრისაც—
ა) ამხანაგობის კანტარის სურვილი-
სამებრ და ბ) ამხანაგობის მიერ ამი-
სათვის ამორჩეულ კრებულის მოწო-
ლებით. საზოგადო კრების დანიშნუ-
ლობის და ადგილს კრებისა გამე-
ბელი აუწყებს ამხანაგობის ყველა
წევრთ ამის დღის წინდა გაზრებე-
ში წამოცხადებით. განცხადება შეიე-
უნდა იყოს აღნიშნული, რა საგნები
ექნება განსახილველი საზოგადო კრე-
ბას.

უცხოეთი

ინგლისი. 6 მაისს შაუელ ფეურმა
წინადადება წარადგინა ინგლისის პარ-
ლამენტში, მეორედ წაითხულ იქ-
ნას ბილი იმის შესახებ, რომ თი-
თოეულს კაცს თითო ადგილს მეტ-
დად არსადა ჰქონდეს საარჩევნო კენ-
ჭის უფლებაო. 1885 წელს გამოცე-
მულის კანონით დიდი ქალაქები ოლ-
ქმად დანაწილდნენ და თითოეულს
ამომრჩევლს მხოლოდ თითო ოლქში
მიენიჭა საპარლამენტო ამომრჩევლო-
ბის უფლება, ხოლო საგარეოებში
საყოველ ამომრჩევლს შეუძლიან ყვე-
ლა ოლქში იქონიოს საარჩევნო კენ-
ჭი, თუ იმ ოლქში კანონიერი საარ-
ჩევნო ქონება მოქმედება. ლონდონ-
ში, როგორც ვიცით, ცალკე სა-
გარეოდ ითვლება და აი ის სწორედ
იქ არის ყველაზედ ძლიერ გახშირე-
ნილი მრავალ-კენჭობა თითოეულს
ამომრჩევლსა. მრავალ-კენჭობა და
მრევლს ლონდონის სხვადა-სხვა
ნაწილში აქვს ქაზნები და ამის გამო
უფლებაც ამომრჩევლობისა. ესეთი
გარემოება ძირს უთხრის საკონ-
სტიტუციო დაწესებულებათა კანო-
ნიერს მოქმედებას. ორატორმა სხვა-
ნაშრომის მრავალს დასაფასებლად
დაასახელა: ორ ფრანგს თითო 35
განყოფილება აქვს ლონდონის სხვა-
ნაწილში და 27 ოლქში ამო-
პრჩევლობენ ამის გამო. ოთხს მას,
ნახშირით მოგაჭრებს, თითოს 25
ნახ აქვს ლონდონში. მწელი გამო-
სანაგარიშებელია, სულ რამდენს კაც-
ს აქვს მთელს ინგლისში მრავალ-
კენჭი, მაგრამ, როგორც პარლამენ-
ტის ცნობათაგან სჩანს, 180,000
ისეთი საარჩევნო კენჭია, რომლის
მეტიენიც თეთი საარჩევნო ოლ-
ქში არა სცხოვრობენ. ამ რიც-
ხეში ბევრნი ურევიან მრავალ-კენ-
ჭიანები, მაგრამ სრულად-კი არაო
ბილილი თხოულობს, რომ თითოეულს
ამომრჩევლს მხოლოდ ერთს ოლქში
ჰქონდეს ამომრჩევლობის უფლება.
უნაიონისება რისულმა შედეგი

წესწერება მოითხოვა ბილისა: თუ
ვე წესი იქნება შემოღებული, მაშინ
ხელახლად უნდა დაურიგდეს წარ-
მომადგენელთა რიცხვის რაოდენობა
საკრედიტო აწინდლის რიცხვის კვა-
რისაგან, მაშინ ინგლისის პალატაში
484 წარმომადგენელი ეყოლება, 461
მაგიერ, ვალის—31, 34 მაგიერ,
ბილილი ინგლისის პალატაში
484 წარმომადგენელი ეყოლება, 461
მაგიერ, ვალის—31, 34 მაგიერ,
საკრედიტოს წარმომადგენელთა რი-
ცხვა არ შეიცვლება და ირლან-
დას-კი, რომლის მეციღრთა რიცხვმა
უკანასკნელს დროს ძლიერ იყო, 103
წარმომადგენლის მაგიერ მხო-
ლოდ 83-და ეყოლება. გომენაც

ილბააკა სხენებულის ბილის წი-
ნააღმდეგ და აღნიშნა ის საშიშო
გარემოებანი, რომელიც, იმის აზრით,
ბილის შეწინააღმდეგა აუცილებლად
უნდა მოჰყვეს. თუ მრავალ-კენჭიან
ამომრჩევლს მხოლოდ თითო ოლ-
ქში ექნებათ კენჭის მიცემის უფლე-
ბა, მაშინაც იმ ოლქში, სადაც ისი-
ნი ამომრჩევლებად იქნებიან, ისევე
მათვე იქნება დამოკლებული არჩე-
ვნების ასე თუ ისე წყევანს; ადგენე-
ნი, უტყვებს, რომ ოლქში წაიყვანენ
მრავალ-კენჭიანს ამომრჩევლებს, სა-
დაც უფრო საჭირონი იქნებიან. ამ
სახით ბილის შემოღების შემდეგაც
მრავალ-კენჭიანს ამომრჩევლებს მაინც
უპირატესობა ექნებათ. ამის გამო,
გომენის აზრით, სხენებულის აზრის
განხორციელება სხვა არა იქნება-
რა, გარდა იმისა, რომ პირველს ნახივე-
დავადგამთ საყოველთაო საარჩევე-
ნო უფლების შემოსაღებად. წა-
კითხავც ბილისა და როსსელის
შესწერებაც უფარყოფილ იქნა ხმა-
თა უმეტესობით.

საშარნგითი. ამ წლის თებერვ-
ლის პირველიდან საფრანგეთშიც
შემოიღეს მფარველობა ვაჭრობისა
ე. ი. ტარიფი დააწესეს უცხო სა-
ხელმწიფოებიდან მიტანილს სავა-
ცრო საქონელზე. ამის გამო ძლიერ
საყურადღებოა უკვე გამოქვეყნე-
ული ცნობანი იმის შესახებ, თუ რა
შედეგი მოჰყვა ამ წესის შემოღებას.
სხენებულმა ცნობებმა თებერვლის
თავში ყველანი ვაჭარებსა თავისის
მოულოდნელობით: პრაქტიკონის-
ტების ვრავლის წინააღმდეგ აღმო-
ჩნდა, რომ საფრანგეთიდან სავაჭრო
საქონლის ზოგა შემტყრებულა და
შემოტანა-კი გაძლიერებულა. ეს გარ-
ემოება ვაჭრობის მფარველობის მო-
ხერხება იმითა ახსნეს, რომ ჯერც წესი
ახლად არის შემოღებული, რომ გარ-
ველნი ვერ იქონია და შემდეგს თავი-
ველი მოიტანს ჯერგონანს საყოფსო.
მაგრამ შემდეგს თავივეშიაც სწო-
რედ ისეთივე ამავე მოხდა, რაც თე-
ბერვალში. აი საერთო ცნობანი ინ-
გლისა, თებერვლისა, მარტისა და აპ-
რილისა: საფრანგეთში მისულა უც-
ხო სახელმწიფოებიდან სავაჭრო სა-
ქონელი 1,809,037,000 ფრანკსა,
ხოლო იტიდან წაუღილია სხვა ქვეყ-
ნებში 1,109,873,000 ფრანკისა
შარშან-კი იმავ დროს განხვალაობაში
უცხოეთიდან მისულა საფრანგეთში
სულ 1,656,897,000 ფრანკსა და იტი-
დან გატანია 1,157,361,000 ფრ.
ე. ი. წელს გაცილებით უფრო ნაკ-
ლები საქონელი გაუტანიათ საფრან-
გეთიდან, ვიდრე შარშანს. მაშინა-
დამე, წლებანდელ მფარველობის წესს
ვაჭრობისა არააც თუ ვერ შეუფერ-
ხებია უცხოელთა მიერ შეტოქიება,
არამედ ხელდა ვერ შეტოქია იმის
გაძლიერებისათვის. ამ სახით სხე-
ნებულის შესაზარალი მოქცია სა-
ფრანგეთისათვის და რამდენიმე ხა-
ნი ჩამოურთმევი. რა ზარალიც მო-
სვლია საფრანგეთის მრეწველობას,
შემდეგ ცნობათაგანა სჩანს: შარშან-
საფრანგეთში დასამუშავებელი საქო-
ნელი მისულა 926.092,000 და წელს-
კი 905.745,000; ასეთივე საქონე-
ლი საფრანგეთიდან წასულა შარ-
შანს 233.238,000 და წელს-კი
242.815,000. ეს ცნობა ამტკიცებს,
რომ მრეწველობა საფრანგეთისა შე-
მტყრებულა, რადან არა თუ უცხო-
ეთიდან აღარა თხოულობს წინა-

